

ЕКОЛОГО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК СУЧАСНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

13. Heyderman, E. & May, P. (2010). Cambridge Complete PET (Student's Book & Work Book). Cambridge: Cambridge University Press, 239 p. [in English].

14. Tomalin, B. (1990). Video in the English Class: Techniques for successful teaching. London: BBC English, 530 p. [in English].

15. Trappe, T., & Tullis, G. (2004). Intelligent business. / Intermediate/. Pearson Education Limited, 178 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 27.09.2022

УДК 504.37.013

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.271031>

Надія Стецула, кандидат біологічних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін, географії та екології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЕКОЛОГО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК СУЧАСНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Обґрунтовано значущість формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих спеціальностей як найвищий фактор модернізації національної освітньої системи. Наведено авторське трактування поняття “екологічна компетентність”, її структуру та критерії сформованості. Встановлено, що дидактичним інструментарієм реалізації еколого-компетентнісного підходу є засоби екології. Розкрито принципи та передбачено зміни в освітньому процесі під час впровадження еколого-компетентнісного підходу.

Ключові слова: екологічна компетентність; еколого-компетентнісний підхід; майбутній учитель природничих спеціальностей; здобувачі вищої освіти; засоби екології.

Табл. 1. Літ. 18.

Nadiia Stetsula, Ph.D. (Biology), Associate Professor, Associate Professor of the Medical and Biological Discipline, Geography and Ecology Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ENVIRONMENTAL-COMPETENCY APPROACH AS MODERN SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL CONCEPT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF NATURAL SPECIALTIES

The article substantiates the significance of the formation of environmental competence of future teachers of natural sciences as one of the most important resources for the development of our society, as the highest factor in the modernization of the national educational system. It has been established that the introduction of the ecological-competence approach into the system of professional and pedagogical training of future teachers of natural sciences is a modern pedagogical concept of real, professional training of future teachers of natural sciences in the conditions of the implementation of the reform of the educational sector. The author's interpretation of the concept of “ecological competence”, its structure and criteria of formation is presented. It was established that the means of ecology are a didactic toolkit for the implementation of the ecological-competence approach through the prism of pedagogical activity, which is aimed at forming the professional ecological potential of the modern teacher and creating conditions for self-actualization of the individual. It was found that the ecological-competence approach acts as a theoretical-methodological strategy and tactic for the formation of a professional ecological-pedagogical stereotype of the future teacher of natural sciences, which contributes to his mastery of integral ecological knowledge. Environmental competence is one of the value orientations of the pedagogical system in general and the teacher in particular, which determines positions in interaction with the subjects of the ecological-competence approach of educational activity. Within the defined conceptual provisions, the ecological-competence approach becomes a fundamental element of the pedagogical education system, the construction of which provides for an integrated and systemic influence on the formation of ecological competences of future teachers of natural sciences and is based on the didactic principles of the continuity of ecological education, ecological-personal mobility, the innovativeness of the logistics of the methodical model, academic freedom of the teacher.

Keywords: ecological competence; ecological-competence approach; future teacher of natural sciences; students of higher education; means of ecology.

Постановка проблеми. Екологізація суспільної діяльності та системи освіти є ключовою тенденцією сталого розвитку суспільства на етапі інтеграції в європейський науково-освітній простір. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих

спеціальностей у вищих педагогічних закладах освіти розглядаються як один із найважливіших ресурсів розвитку нашого суспільства, як найвищий фактор модернізації національної освітньої системи [18, 119; 15, 60].

У законах України “Про освіту” [3], “Про вищу

освіту” [1], “Про концепцію екологічної освіти в Україні” [2], в указі Президента України “Про вдосконалення вищої освіти в Україні” [7] та у Концепції “Нової української школи” [4] наголошується, що оновлення процесуальних і змістових компонент вищої освіти в Україні мають бути спрямовані на їх екологізацію, гуманізацію, інтеграцію, зростання духовно-морального потенціалу особистості та на забезпечення фахової підготовки здобувачів до професійної діяльності й життя у суспільстві на основі сучасних науково-педагогічних концепцій до організації освітнього процесу, збереження кращих національних традицій з урахуванням тенденцій євроінтеграції та глобалізаційних процесів.

Впровадження у систему професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей еколого-компетентісного підходу є сучасною педагогічною концепцією реальної, фахової підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей в умовах реалізації реформи освітньої галузі.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Вивчення змісту та методологічних підходів для реалізації еколого-компетентісного підходу в освітньому процесі є на часі актуальною та цікавою методичною проблемою дослідження для багатьох науковців та методистів. Нові перспективи у розвитку вищої педагогічної освіти зумовлюють необхідність філософського осмислення сутності еколого-компетентісної особистості, що знайшло відображення у працях О. Овчарук [5], І. Зязюна, О. Пехоти [6]; О. Дубасенюк [8], С. Рудишин та ін. [9]; С. Совгіри [10], О. Стецули [11–14; 17], В. Білик та ін. [16]. Екологічну компетентність педагога-практика розглядають як одну із важливих фахових компетентностей учителя Нової української школи, як усвідомлення основ збалансованого, раціонального та невиснажливого використання природних ресурсів, як засіб реалізації осучасненого змісту професійної педагогічної освіти, як одну з умов, що активізує процес професійної підготовки вчителя нової доби.

Метою статті є дослідити дидактичні аспекти реалізації еколого-компетентісного підходу під час фахової підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Репродуктивна методична модель сьогодні не є когнітивною та результативною. Нова логістична система професійно-педагогічної підготовки, що народжується, в основі якої лежить еколого-компетентісний підхід є результатом впливу різноманітних соціальних факторів, які виявляються у різних зв'язках і відношеннях, орієнтована на формування екологічних компетентностей, стимулюючи при цьому процес реформування вищої педагогічної освіти.

Еколого-компетентісний підхід протистоїть традиційному навчанню, в основі якого лежить ідея трансляції та засвоєння знань чи інформації; дворівнева система оцінювання – знає/не знає; форма організації когнітивної діяльності здобувачів у традиційному режимі; ієрархічно-організований системі адміністративного керування.

Таким чином, еколого-компетентісний підхід в освіті – це організація освітнього процесу, для якого пріоритетною метою є формування екологічних компетентностей.

Компетентність (competency) – здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. *Компетентний* визначається як освічений, авторитетний в будь-якій галузі.

На думку О. Овчарук під компетентністю людини слід розуміти спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання [5, 2]. Поняття “компетентність” можна трактувати як результат навчальної діяльності особистості, здатність реалізовувати набуті знання, уміння й навички в практичній діяльності та різних життєвих ситуаціях. Тобто це особистісна характеристика фахівця, який володіє низкою відповідних компетенцій.

Екологічна компетентність, як вважає М. Рудишин та ін., це оволодіння сутністю екологічних понять, закономірностей та сучасних концептуальних ідей у цьому напрямі; здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати стратегію екологізації суспільної свідомості та економіки з метою збалансованого соціально-економічного розвитку суспільства та збереження природи, спираючись на знання екологічних законів і закономірностей. Формування екологічної компетентності – це складний механізм, базою для якого є екологічні знання наукового та прикладного спрямування, на основі чого здійснюється екологічна діяльність. При цьому важливе місце відводиться ціннісним орієнтаціям, мотивації та відповідальності за власну поведінку, тобто когнітивному, ціннісно-мотиваційному, діяльнісно-практичному компонентам [9, 75].

Екологічна компетентність, на нашу думку, – це здатність застосовувати екологічні знання й досвід у професійних і життєвих ситуаціях, керуючись пріоритетністю екологічних цінностей і непрагматичною мотивацією взаємодії з довкіллям на основі усвідомлення особистої причетності до екологічних проблем і відчуття відповідальності за екологічні наслідки власної професійної і побутової діяльності.

Формула екологічної компетентності
Екологічна компетентність = еколого-компетентісний підхід + мобільність екологічних знань + екологічна діяльність

**ЕКОЛОГО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК СУЧАСНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У таблиці 1 наведено структуру екологічної компетентності, яка розглядає як сукупність знань, умінь, досвіду, відображену в теоретико-практичній підготовленості до їх реалізації в діяльності на рівні екологічної грамотності (табл. 1).

Засоби екології є дидактичним інструментарієм реалізації еколого-компетентнісного підходу крізь призму педагогічної діяльності, який спря-

мований на формування професійного екологічного потенціалу сучасного вчителя і створення умов для самоактуалізації особистості; на підсилення природничо-наукового компоненту професійної підготовки; на інноваційність мислення та формування екологічної компетентності здобувачів [12, 117; 13, 60; 14, 26].

Таблиця 1

Екологічна компетентність: структура і зміст

Структурний компонент	Зміст компонента	Критерії сформованості
Мотиваційний	Потреба в екологічних знаннях для організації екологічної діяльності	Стійкий інтерес до особистісної та соціальної екологічної діяльності
Когнітивний	Розвиток еколого-компетентнісної особистості шляхом пізнання про сучасні наукові досягнення в галузі екології, про екологічні концепції, про способи діагностики і вирішення екологічних проблем.	Усвідомлення значного обсягу та значущості екологічних знань, а також пізнання сучасних технологій екологічної діяльності, які забезпечують виявлення і рішення екологічних проблем.
Практично-діяльнісний	Ознайомлення різними видами екологічної діяльності, що пов'язані з природними цінностями, яка не приносить шкоду природі, наприклад: природоохоронна, екологічна освіта, екотехнологічна, проектна та екологічними способами життя	Оволодіння різними видами екологічної діяльності, набуття досвіду в розробці та реалізації екологічних проєктів, спрямованих на аналіз стану навколишнього середовища
Емоційно-вольовий	Формування вольових якостей та оцінка емоційних процесів і станів, що виникають при цьому	Емоційно-вольове налаштування на екологічну діяльність
Ціннісний	Формування ставлення до екологічних процесів та проблем: цінності існування в природі, визначення життєвої стратегії, практичної екологічної діяльності	Характер прояву ставлення до екологічних цінностей, мотиву екологічної діяльності, їх особистісна значимість, місце в ціннісній системі особистості

Впровадження еколого-компетентнісного підходу передбачає зміни в освітньому процесі, що стосуються науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та керівництва закладу освіти, відтак для:

науково-педагогічних працівників – це застосування сучасних інтерактивних форм і методів навчання і викладання, поєднання навчання і досліджень, оновлення змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик екологічної галузі, професійне зростання;

здобувачів – це свідомий вибір студентом змісту, темпу навчання та перехід від пасивного засвоєння знань до активного їх пошуку та практичного застосування, підтримку позитивної мотивації, розвиток інтересу;

керівництва освітнім закладом – це зміни у використанні освітніх ресурсів закладом шляхом впровадження принципу неперервної екологічної освіти й демократизації в управлінні, налагодження діалогу із викладачами, здобувачами, громадськими організаціями, місцевими органами самовря-

дування та стейкхолдерами, зміцнення позитивного іміджу, підвищення якості освіти [11, 118].

Реалізація еколого-компетентнісного підходу в педагогічно-професійній підготовці майбутніх учителів природничих спеціальностей має сенс за умови дотримання певних дидактичних принципів, а саме:

– *Наступність екологічної освіти* для забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку, для успішної соціалізації в суспільстві та особистісного розвитку на основі формування екологічних компетентностей.

– *Еколого-особистісна мобільність* – надання можливості здобувачам самостійно планувати свою еколого-освітню діяльність та удосконалювати навчальні результати у процесі постійної самооцінки.

– *Інноваційна логістична методична модель*, яка полягає в:

- урізноманітненні форм, методів та технологій організації еколого-пізнавальної діяльності здобувачів на основі власної мотивації та відповідальності за результат.

- залученні здобувачів та стейхолдерів до управління системою освіти та оцінювання діяльності.
- *Академічна свобода викладача* у виборі дидактичного інструментарію надання освітніх послуг загалом та формування екологічних компетентностей зокрема.

Еколого-компетентнісний підхід тісно пов'язаний із такими підходами до навчання, як *особистісно орієнтований* (потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі “для всіх” на суб’єктивні надбання одного здобувача, що їх можна виміряти) та *діяльнісний* (може бути реалізований тільки в діяльності, тобто в процесі виконання конкретним здобувачем певного комплексу дій).

Перехід до еколого-компетентнісного підходу в педагогічній системі фахової підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей означає:

а) переорієнтацію з процесу навчання на результати навчання в діяльнісному вимірі;

б) зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток в здобувачів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях.

в) результати навчальної діяльності розглядають як особисті досягнення здобувача.

г) важливими стають не наявність у нього внутрішньої організації знань, а здатність застосовувати екологічні компетентності в навчанні та житті.

д) слід відмовитися від так званої енциклопедичності змісту навчання і формувати у здобувачів передовсім ті знання, які є необхідними для виконання практичних, ситуативних, особистісно-орієнтованих комунікативних завдань та успішної професійної діяльності.

Інноваційна логістична методична модель оновлює як інформаційний зміст, так і методику навчання і викладання, яка приурочені до формування екологічних компетентностей майбутніх учителів природничих спеціальностей шляхом впровадження в практику навчання і викладання еколого-компетентнісного підходу та впровадження курсів екологічного спрямування.

Важливо пам’ятати, що еколого-компетентнісний підхід – лише один із чинників, що сприяє модернізації змісту вищої еколого-педагогічної освіти, він лише доповнює низку освітніх інновацій, не применшуючи значення класичних підходів.

Таким чином, еколого-компетентнісний підхід виступає як теоретико-методологічна стратегія і тактика формування професійного еколого-педагогічного стереотипу майбутнього вчителя природничих спеціальностей, що сприяє оволодіння ним цілісними екологічними знаннями. Екологічна

компетентність – це одна із ціннісних орієнтацій педагогічної системи загалом і педагога зокрема, що визначає позиції у взаємодії із суб’єктами еколого-компетентнісного підходу освітньої діяльності. У рамках визначених концептуальних положень еколого-компетентнісний підхід постає фундаментальним елементом системи педагогічної освіти, конструювання якого передбачає інтегрований та системний вплив на формування професійних якостей та екологічних компетентностей майбутніх учителів природничих спеціальностей і базується на дидактичних принципах наступності екологічної освіти, еколого-особистісної мобільності, інноваційності логістики методичної моделі, академічної свободи викладача.

Водночас еколого-компетентнісний підхід розглядається і як тактика, що припускає виявлення практичних аспектів вирішення проблеми на підставі сукупності наукового досвіду. З погляду методології, еколого-компетентнісний підхід дозволяє виявити специфіку екологічної практики учасників процесу на основі опанування значного обсягу екологічних знань, а також освоєння способами екологічної діяльності, які забезпечують реалізацію екологічних змістових ліній під час викладання природничих дисциплін у закладах загальної середньої освіти та виявлення і рішення екологічних проблем.

Висновки. Результати науково-теоретичного пошуку засвідчили, що екологізація освітнього процесу у педагогічних закладах вищої освіти зумовлена нормативними вимогами до професійної компетентності сучасного вчителя природничих спеціальностей реалізується шляхом впровадження еколого-компетентнісного підходу. Сутність екологізації вищої освіти полягає у формуванні екологічних компетентностей, які є складним феноменом, що мають комплексний та інтеграційний характер. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив сформулювати узагальнене робоче визначення екологічної компетентності. У методологічному сенсі впровадження еколого-компетентнісного підходу до організації освітнього процесу шляхом використання екологічного дидактичного інструментарію забезпечить формування екологічних компетентностей.

Відтак, екологічна освіта повинна бути наскрізною складовою освітнього процесу, а екологічні освітні компоненти мають відповідати принципам наступності та мати місце на освітньо-професійних програмах підготовки вчителя природничих спеціальностей у нормативних та вибіркокових блоках професійно-практичної підготовки. Вимоги до еколого-педагогічної підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей мають бути відображені у інтегрований, загальних та фахових компетентностях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про вищу освіту". *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України "Про освіту". *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top>.
3. Закон України "Про концепцію екологічної освіти в Україні". *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Овчарук О.В. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики*. Київ, 2003. Т. 296. С. 13–41.
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. Київ: Видавництво А. С. К., 2003. 240 с.
7. Про вдосконалення вищої освіти в Україні: Указ Президента України № 210/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045>.
8. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
9. Рудишин С.Д., Коренева І.М., Самілик В.І. Екологічна компетентність як загальна компетентність вчителів природничих дисциплін. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 3. С. 74–83.
10. Совгіра С.В. Теоретико-методичні основи формування екологічного світогляду майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2009. 40 с.
11. Стецула Н.О. Екологізація освіти як ключова тенденція сталого розвитку суспільства. *Молодь і ринок*. 2020. № 6–7 (185–186). С. 115–121.
12. Стецула Н.О. Концептуально-методологічне обґрунтування екологічної освіти у системі професійної підготовки бакалаврів природничих спеціальностей у педагогічному університеті. "Світ наукових досліджень. Випуск 7": матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з економіки, інформаційних систем і технологій, психології та педагогіки (м. Тернопіль, 28–29 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 117–120.
13. Стецула Н.О. Метод проєктів в контексті формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих спеціальностей. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2022. № 1. С. 56–64.
14. Стецула Н.О. Роль екологічної освіти у підготовці вчителів природничих дисциплін. *Стратегія інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кропивницький, 25–26 березня 2021 р.) / за заг. ред. проф. Н.А. Калініченко. Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2021. С. 25–29.
15. Стецула Н.О., Голуб О.М. Проблеми взаємодії людини і природи: роль екологічної освіти. *Acta Carpatica*. 2021. Vol. 2 (36). С. 59–64.

16. Bilyk V., Udovychenko I., Vysochan, L., Kyrylenko, K., Stetsula N., & Gvozdi S. Modernization of Natural Science Education in the Context of Teacher Training. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. 14 (1Sup1), pp. 25–48.
17. Stetsula N.O., Pavliukh S.B. To the ecological culture through ecological education. *Acta Carpatica*. 2015. Vol. 24. pp. 217–222.
18. Stetsula N., Orshanskiy L., Voloshanska S. Ecological competence as a means of forming a dynamic teacher stereotype. *Bioresources and Human Health. IV International Scientific Congress "SMART SOCIETY-2021"*. 2021. pp. 112–128.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" (2014). [The Law of Ukraine "On Higher Education"]. Information of the Verkhovna Rada (VVR). No. 37–38. art. 2004. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" (2017). [The Law of Ukraine "On Education"]. Verkhovna Rada information. No. 38–39, art. 380. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro kontseptsiu ekolohichnoi osvity v Ukraini" (2017). [Law of Ukraine "On the Concept of Environmental Education in Ukraine"]. Verkhovna Rada information. No. 38–39. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> [in Ukrainian].
4. Nova ukrainska shkola [New Ukrainian school]. Conceptual principles of secondary school reform. [in Ukrainian].
5. Ovcharuk, O.V. (2003). Kompetentnist yak kluch do onovlennia zmistu osvity [Competence as a key to updating the content of education]. Education reform strategy in Ukraine: Recommendations on educational policy. Kyiv, Vol. 296. pp. 13–41. [in Ukrainian].
6. Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vprovadzhennia pedahohichnykh tekhnolohii (2003). [Preparation of the future teacher for the introduction of pedagogical technologies]: education manual (Ed.). I.A. Ziaziun, O.M. Piekhota. 240 p. [in Ukrainian].
7. Pro vdoskonalennia vyshchoi osvity v Ukraini (2020). [On the improvement of higher education in Ukraine]. Decree of the President of Ukraine. No. 210. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045> [in Ukrainian].
8. Profesiina pedahohichna osvita: osobystisno oriyentovanyi pidkhid [Professional pedagogical education: a person-oriented approach]. (Ed.). O.A. Dubaseniuk. Zhytomyr, 2012. 436 p. [in Ukrainian].
9. Rudyshyn, S.D., Koreneva, I.M. & Samilyk, V.I. (2016). Ekolohichna kompetentnist yak zahalna kompetentnist vchyteliv pryrodnychyykh dystsyplin [Ecological competence as a general competence of science teachers]. *Ukrainian Pedagogical Journal*. No. 3. pp. 74–83. [in Ukrainian].
10. Sovhira, S.V. (2009). Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia ekolohichnoho svitohliadu maibutnykh uchyteliv u vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological foundations of the formation of the ecological outlook of future teachers in higher pedagogical educational institutions]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Luhansk, 40 p. [in Ukrainian].
11. Stetsula, N.O. (2020). Ekolohizatsiia osvity yak kluchova tendentsiia staloho rozvytku suspilstva [Greening of education as a key trend of sustainable development of so-

СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ: ТВОРЧІ ДОСЯГНЕННЯ І ПЛАНИ

ciety]. *Youth & market*. No. 6–7 (185–186). pp. 115–121. [in Ukrainian].

12. Stetsula, N.O. (2022). Kontseptualno-metodolohichne obgruntuvannya ekolohichnoi osvity u systemi profesiinnoi pidhotovky bakalavriv pryrodnychyykh spetsialnosti u pedahohichnomu universyteti [Conceptual and methodological substantiation of environmental education in the system of professional training of bachelors of natural sciences at a pedagogical university]. "Svit naukovykh doslidzhen. Vypusk 7": *Materialy mizhnarodnoi nauково-praktychnoi internet-konferentsii z ekonomiky, informatsiinykh system i tekhnolohii, psykholohii ta pedahohiky* – "The world of scientific research. Issue 7": *Proceedings of the international scientific and practical Internet conference on economics, information systems and technologies, psychology and pedagogy* (Ternopil, April 28–29, 2022). Ternopil, 2022. pp. 117–120. [in Ukrainian].

13. Stetsula, N.O. (2022). Metod proektiv v konteksti formuvannya ekolohichnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pryrodnychyykh spetsialnosti [The method of projects in the context of the formation of ecological competence of future teachers of natural sciences]. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy*. No 1. pp. 56–64. [in Ukrainian].

14. Stetsula, N.O. (2021). Rol ekolohichnoi osvity u pidhotovtsi vchytelia pryrodnychyykh dystsyplin [Conceptual and methodological substantiation of environmental education in the system of professional training of bachelors of natural

sciences at a pedagogical university]. *Stratehii innovatsiinoho rozvytku pryrodnychyykh dystsyplin: dosvid, problemy ta perspektyvy: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu* – "The world of scientific research. Issue 7": *Proceedings of the international scientific and practical Internet conference on economics, information systems and technologies, psychology and pedagogy* (Kropyvnytskyi, March 25–26, 2021). (Ed.). N.A. Kalinichenko. Kropyvnytskyi, pp. 25–29. [in Ukrainian].

15. Stetsula, N.O. & Holub, O.M. (2021). Problemy vzaiemodii liudyny i pryrody: rol ekolohichnoi osvity [Problems of interaction between man and nature: the role of environmental education]. *Acta Carpatica*. Vol. 2 (36). pp. 59–64. [in Ukrainian].

16. Bilyk, V., Udovychenko, I., Vysochan, L., Kyrylenko, K., Stetsula, N. & Gvozdi, S. (2022). Modernization of Natural Science Education in the Context of Teacher Training. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 14 (1Sup1), pp. 25–48. [in English].

17. Stetsula, N.O. & Pavliukh, S.B. (2015). To the ecological culture through ecological education. *Acta Carpatica*. Rzeszow. Vol. 24. pp. 217–222. [in English].

18. Stetsula, N., Orshanskiy, L. & Voloshanska, S. (2021). Ecological competence as a means of forming a dynamic teacher stereotype. *Bioresources and Human Health*. IV International Scientific Congress "SMART SOCIETY-2021". pp. 112–128. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.09.2022

УДК 78.071.2(477) "XXI"

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.271019>

Мирон (Мирослав) Кріль, народний артист України, художній керівник та головний диригент симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка

СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ: ТВОРЧІ ДОСЯГНЕННЯ І ПЛАНИ

Зроблено спробу репрезентації творчих здобутків академічного симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії як важливого осередка культурно-мистецького життя регіону початку XXI ст. Представлено низку творчих проєктів колективу, результати співпраці з відомими диригентами та солістами України і зарубіжжя.

Увагу зосереджено на репрезентації історії та творчих досягнень академічного симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії. Засновником, художнім керівником та головним диригентом є автор статті. Окремлено його роки становлення як диригента та особисті творчі досягнення.

Ключові слова: культурно-мистецьке життя Тернопілля; початок XXI ст.; обласна філармонія; академічний симфонічний оркестр.

Лит. 11.

Myron (Myroslav) Kril, People's Artist of Ukraine, Artistic Director and Chief Conductor of the Ternopil Regional Philharmonic Symphony Orchestra, Associate Professor of the Musicology and Methods of Musical Art Department Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University

SYMPHONY ORCHESTRA OF THE TERNOPIL REGIONAL PHILHARMONY: CREATIVE ACHIEVEMENTS AND PLANS

An attempt was made to represent the creative achievements of the academic symphony orchestra of the Ternopil Regional Philharmonic as an important center of the cultural and artistic life of the region at the beginning of the 21st century.

It was established that the foundations of performing traditions in Ternopil were laid by generations of amateur musicians, members of cultural and artistic societies of the interwar period.